

DEÉR ZSUZSANNA

A felnőttképzés és a teleházak – Baranya megyei példákkal

A rendszerváltással együtt járó társadalmi értékrend változása az oktatás és képzés területén is piaci viszonyokat teremtettek. A „munka világába” belépő ember mentális és fizikai képességeit eltérő áron vásárolták, s ez az ár sok esetben nem volt arányban a befektetett idővel, energiával, költségekkel. Ma már egyre inkább érzékelhető a munkaerő végzettségének, képezésének piaci értéknövekedése. Ez is hozzájárult a képzéssel, az iskolával szembeni elvárások változásához, és az 1980-as évek végétől látványos változások indultak el a felnőttképzési piacon.

Az oktatás feladata ma már nem csak a tudás átadása a következő generációnak, hanem folyamatos továbbadása, hisz a cél az egész életen át tartó tanulás. Szinte valamennyi andragógia-konferencián a képzések, a „*lifelong learning*” jelentőségét hangsúlyozzák olyannyira, hogy az Unió az 1996-os esztendőzt az élethosszig tartó tanulás évének nyilvánította.

Fordulóponthoz érkeztünk az oktatás történetében, hiszen a felnőtt tanulók száma meghaladja a hagyományos iskolai tanulókéét. Hazánkban bizonyos információk szerint mintegy tízezer cég (állami, civil és magánszférában egyaránt) tevékenységi körében ott szerepel a felnőttoktatás. *A felnőttképzés egy lehetséges színterei lehetnek a teleházak is*, melyeknek megjelenésével egy eddig ismeretlen intézménnyel találkozhatnak – elsősorban – a kistelepülések lakói.

Véletlen egybeesés vajon, hogy a teleházak gondolata éppúgy Skandináviából ered, mint a felnőttképzésben ma már oly nagy szerepet játszó népfőiskoláké?

A teleház fogalmát képtelenség lenne definíciószerűen megfogalmazni, hisz „a teleház az, amivé a település lakói fejlesztik” – mondja Kovács Győző, a Magyar Teleház Szövetség elnöke. Gáspár Mátyás, a teleházak ötletgazdája így fogalmaz: „A teleház kapcsolat a jövővel azok számára, akiknek a legnagyobb szükségük és a legkisebb lehetőségük van erre.”

Nagyon sokat beszélünk ma az egész életen át tartó tanulás szükségességéről, a funkcionális analfabéta fogalom új tartalmáról. Ezek a kisközösségi színterek, ahol rendelkezésre állnak a korszerű információ- és kommunikációtechnikai eszközök, lehetőséget teremtenek arra, hogy egy pici, a városoktól messze lévő, elszigetelődött település lakói – kisgyermekektől egészen az idős emberekig – megismerjék, megszeressék és a mindennapi életük során használják a számítógépet, kapcsolatot teremtsenek a külvilággal, legyen az akár a szomszéd település, akár egy másik kontinens.

Baranya megyében van a legtöbb teleház, közülük több ún. „elsőgenerációs”, amelyek már 3-4 éve működnek. Munkám során elsősorban az ő tevékenységüket

vizsgáltam, változatos képzési palettájukat, azt, hogy milyen gyorsan képesek reagálni a munkaerőpiac változásaira.

Baranya megye aprófalvas település, a munkanélküliségi ráta egyes kistérségekben (pl. Ormánság) igen magas, nagy a képzetlen munkaerő aránya és sok helyütt az iskolázatlanság alacsony szintje a jellemző. A teleház a felkészült munkatársakkal egy kistépülés sok problémájára adhat választ és jelenthet megoldást. Kitorési pont lehet a kis lélekszámú falvak életében.

Száz évvel ezelőtt a tudósok még arról vitáztak, vajon *tudnak-e egyáltalán tanulni a felnőttek*, mára viszont elkülönült intézményrendszere van a felnőttek oktatásának.

A *felnőttképzés* nem csak egy lehetőség a társadalmi mobilitás bonyolult rendszerében, hanem *deklarált emberi jog*.¹

A képzési igények kielégítésére a *munkaerőpiaci képzések szervezésére* nemcsak képzési tapasztalattal, múlttal rendelkező cégek vállalkoznak, hanem olyan szervezőkészséggel és kapcsolatokkal rendelkező intézmények is, akik képesek megfelelni a piaci szükségleteknek. Ezek az intézmények elsősorban a szervező funkciót vállalják, és nem rendelkeznek sajátos, speciális szakmai profillal. Előnyük, hogy mindig rugalmasan tudnak igazodni a piac aktuális igényeihez, nem köti meg kezüket a speciális szakirányok igényelte infrastruktúra, nem kell folyamatosan csak az adott területen jártas szakembereket foglalkoztatniuk. Ide sorolhatók például a *teleházak* is. A Baranya megyei teleházak többsége a Baranya Megyei Vállalkozói Központtal közösen szervez különféle tanfolyamokat a helyi lakosság igényei alapján (idegen nyelv, számítástechnika, falusi turizmus stb.). A képzéseket a vállalkozói központtal szerződésben álló, jó hírű képző cégek oktatói tartják, általában ők biztosítják az oktatáshoz szükséges infrastruktúrát is. S ha számítógép nem is található tízesével minden teleházban, de írásvevítő, flipchart a legtöbb helyen van. A vállalkozói központ nem utolsó sorban pénzbeli támogatást is nyújt a képzések résztvevőinek, a részvételi díj bizonyos százalékát (általában 30-50%) átvállalják, hisz sokan épp e költségek miatt nem tudnának részt venni egy-egy képzésen.

A teleházak színes szolgáltatási skálája közül a közhasznú tájékoztatás, információszolgáltatás mellett talán a legjelentősebb az oktatás. Az intézmény jellegéből adódóan legelterjedtebbek a számítástechnika-tanfolyamok, de egyre nő az igény a nyelvtanfolyamok iránt is. *A teleház lehet a képzések szervezője, helyszíne*, hiszen a lakóhelytől távol szervezett tanfolyamokon a vidéki emberek kevésbé tudnak részt venni. A képzések egy része, mivel a technikai háttér általában biztosított, távoktatás formájában is elképzelhető. Ma már több mint száz féle szakképesítés szerezhető meg távtanulással. A közművelődés intézményrendszerén belül helyet foglaló teleházak a legfontosabb *emberi erőforrás-termelő intézmények* közé tartozhatnak.

Hagyományos felnőttképzési formák

A Munkaügyi Központok információi szerint a számítástechnika, az informatikai ismeretek; a kisvállalkozás vezetésére felkészítő képzések, a pénzügyi és számvil-

---

¹ Koltai Dénes: A felnőttképzés funkcióváltása In: Heribert Hinzen – Koltai Dénes (szerk.): A felnőttoktatás jövője – a jövő felnőttoktatása p. 209-228.

teli képzések, kereskedelmi és külkereskedelmi, szociális és pedagógiai ismeretek, tehát az egyénileg és alkalmazottként hasznosítható képességek, valamint gazdálkodási ismeretek elsajátítása iránt mutatkozik elsősorban igény a képzési piacon.

A legtöbb teleházban tartanak vagy tartottak már *számítástechnika tanfolyamot*. Sok helyen, ahol nem áll rendelkezésre kellő számú számítógép vagy megfelelően képzett személyzet, külső segítségre van szükség ennek lebonyolításához. Tapasztalatok szerint ez a legnagyobb érdeklődésre számot tartó képzés, talán csak az egészen kis települések esetében fordulhat elő, hogy nem indítható a kellő számú jelentkező hiánya miatt. A szászvári teleház például a vállalkozói központtal közösen több alkalommal szervezett már tanfolyamot. Két, de legtöbbször három csoportban tanulták a résztvevők az informatikát, olyan nagy számban jelentkeztek. A lemorzsolódás minimális volt, a 30 órás tanfolyamot talán 1, a 99 órás 2-3 ember nem fejezte be. A résztvevők életkorát és előképzettségét tekintve erősen differenciált volt: a tizenhat évestől az ötvennyolc évesig, a 8 általános iskolát végzettől egészen a több diplomával rendelkezőig, a 2800 lelkes településen összességében több mint 200 fő szerzett alapfokú számítástechnikai ismereteket a teleház által szervezett tanfolyamok valamelyikén.

A szomszédos kárászi teleház elsősorban ezekre a hallgatókra alapozva szeretne a közeljövőben a kistérségben egy *ECDL vizsgára felkészítő tanfolyamot* és természetesen egy vizsgát szervezni helyben.

Hasonlóképpen sikeresek a nyelv- és *vállalkozói alapismereteket nyújtó tanfolyamok*, ha egyáltalán összejön az a létszám, ami az induláshoz szükséges. Szászváron például 38-an jártak vállalkozóvá válást segítő tanfolyamra, mindössze 2 ember maradt ki a képzés során. Kárászon angol nyelvtanfolyamot is sikerült indítani kezdőknek és haladóknak egyaránt. Persze egy-egy ilyen összehasonlításnál az sem mellékes, hogy mennyi a részvételi díj az egyes tanfolyamokon. Az előbbi ingyenes volt, a vállalkozói központ finanszírozta, az utóbbi 15-20 ezer forint kiadást jelentett a résztvevőknek.

A Keleti-Mecsekben sokan foglalkoznak falusi turizmussal. Éppen ezért a környékbeli települések önkormányzatainak összefogásával megalakult Keleti-Mecsek Egyesület, melynek tourinform irodája a kárászi teleházban kapott helyet, 2000 nyarán OKJ-s bizonyítványt adó *falusi vendéglátó* tanfolyamot szervezett Kárászon. A képzésre mintegy 40 fő, többségében kárászi, de ugyanúgy vékényi, szászvári, szalatnaki, köblényi, magyaregregyi fiatalasszonyok, házasasszonyok, nyugdíjasok jelentkeztek, akik már foglalkoznak vagy a közeljövőben szeretnének foglalkozni a falusi vendéglátással.

Szintén OKJ-s falusi vendéglátó tanfolyamot szervezett korábban az alsómocsoládi teleház is, 20-22 fővel, valamint a magyarhertelendi teleház is, melynek vonzáskörzetében ugyancsak sokan foglalkoznak jövedelemkiegészítésként a falusi turizmussal.

Az alsómocsoládi teleház esetében érdemes még megemlíteni néhány képzést: 2000 őszén a munkaügyi központtal közösen OKJ-s bizonyítványt adó *fakitermelő* képzést bonyolítottak le sikeresen, melyhez az Országos Foglalkoztatási Közalapítványtól nyertek támogatást. A tanfolyam résztvevőit a Mocsolád Kht.

foglalkoztatja a végzettségüknek megfelelő munkakörben, feladatuk a község erdeinek rendbetétele.

Természetesen itt is volt számítástechnika tanfolyam, nyelvi képzés a *UNI WORLD Teleház Nyelviskola* keretein belül. 1998-ban *Netstart internetes tanfolyamot* szerveztek, melynek lényege az volt, hogy a tanulókkal megismertesse, megkedveltesse az Internetet és az elektronikus levelezést. A tananyag e-mailben érkezett, és ebben a formában is küldték vissza a megoldott házi feladatokat a tanárnak. Bekapcsolódtak a *COMENIUS LOGO – programozás kicsiknek* rendszerbe is, bár ez nem felnőttképzés (ha csak nem annyiban, hogy a teleház-munkatárs, aki a tanítást vállalta, távoktatás formájában sajátította el a szükséges ismereteket), de semmiképp sem hagyható ki a felsorolásból.

Különösen említésre méltó az az egészen új felnőttképzési forma, mellyel a régióban elsőként az alsómocsoládi és bükkösi teleház állt elő.

A Központi Egyetem az 1999/2000. tanévben Felkészítés a 21. századra! címmel *Térségi Mobil Civilegyetemet* hirdetett. A képzés a Baranya megyei Bükkösdön kezdődött, az I. félévben a bükkösi teleház, a második félévben az alsómocsoládi teleház adott otthont a felnőttképzés e nem mindennapi formájának.

A civilegyetem nem felsőoktatási, hanem egy *új típusú felnőttoktatási intézmény*, ugyanakkor a klasszikus egyetemi színvonalú oktatást szeretné Magyarországon a felnőttoktatásban meghonosítani. Az előbbieket miatt nem kívánja magát hivatásos egyetemenként akkreditálni, ugyanakkor az utóbbiak miatt akarja nevével az egyetemi minőséget kifejezni.

Elődjének tekintik az európai és magyar nép főiskolai mozgalmat, hasonló számos más európai felnőttoktatási intézményhez, például az angol nyitott egyetemekhez, de koncepciójában és oktatási módszertanában valamelyest eltér tőlük.

Mivel a *civilegyetem a 21. század oktatási intézménye* szeretne lenni, egyrészt felkészít az információs és kommunikációs társadalom korszakára, másrészt a felkészítés során minden értelmes hagyományt újraterezt, továbbviszi az európai kultúrát és a nemzeti értékeket.

A civilegyetem fontos célja, hogy a hallgatókat segítse abban, hogy minél inkább autonóm civilpolgárok lehessenek. Tudatosan egy-egy hazai régió egyik szellemi központjává és a régiófejlesztés ösztönzőjévé akar válni. Ha intelligens településekben gondolkodunk, a civilegyetem az intelligens régióért harcol.

Az élethossziglan tartó tanulás jogát érvényesítő intézményként minden olyan állampolgár hallgatója lehet, aki legalább érettségivel, vagy ennek megfelelő szakmai végzettséggel rendelkezik, az életkornak nincs szerepe.

A civilegyetemeken általában három éves oktatás folyik részben credit rendszerben. Ha Magyarországon is általánossá válik a távoktatás, akkor ez a képzési forma jelentős mértékben a távoktatásra akar építeni.

Nem tantárgyak, hanem (részben elmélet, részben gyakorlati) tantárgycsoportok vannak. A civilegyetemi diploma megszerzése csak akkor lehetséges, ha a kötelező és az ajánlott tantárgycsoportok bizonyos százalékából levizsgázott a hallgató.

Az alsómocsoládi-bükkösi képzésre elsősorban Somogy, Tolna és Baranya megyéből vártak jelentkezőket. A hallgatók a globális kulturális és gazdasági témák mellett a magyar társadalom, a demokrácia és az alkotmányosság kérdése-

ivel is megismerkedhettek, de a tematika részét képezte a személyiség- és családfejlesztés, a számítógép-kezelés, a médiafejlesztés és a természetgyógyászat, de mivel a civilegyetem a térségben csak 2 sikeres félévet zárt, így ezekre nem kerülhetett sor.

Sokan jelentkeztek a civilegyetemre, még többen érdeklődtek, de sajnos a képzés során sokan kimaradtak. Sokaknak jelentett gondot az utazás, annak ellenére, hogy az első félévben az alsómocsoládi falugondnoki szolgálat falubusza szállította a résztvevőket Bükkösdre, a második félévben a bükkösi falubusz vállalta az utaztatást Alsómocsoládra, ám aki nem a két települést összekötő útvonalon lakott, annak magának kellett megoldania az utazást. A képzés kéthetente szombatonként zajlott. Rohanó világunkban sokan küszködünk időhiánnyal, kevés idő – legtöbbször épp a szombat, vasárnap – jut a pihenésre, szórakozásra, családra, így mások időhiány miatt hagyták abba a civilegyetemet. Az alaptandíj relatív alacsony volt, félévente 10 ezer forint, ám többeknek éppen ez volt az, ami problémát jelentett.

A tanulság az, hogy bár ez egy nagyszerű formája a felnőttképzésnek, de nincs meg a „háttéré”, vagyis a gazdaságnak meg kellene teremtenie a feltételeket ahhoz, hogy a felnőttek részt tudjanak venni hasonló képzéseken.

Az információs társadalom nyújtotta új lehetőségek a felnőttképzésben

Az emberiség rendelkezésére álló ösztudás a huszadik század végén évente megduplázódik. Vajon milyen szerepet kaphat ebben a folyamatban és a tanulás iránti egyre fokozódó igény kielégítésében a legkorszerűbbnek mondott kommunikációs eszköz, az Internet? Az Internet létrejötté óta szorosan kapcsolódik az oktatáshoz. Lehetővé teszi, hogy a hagyományos szakképzésben, továbbképzésben és felsőfokú oktatásban hiányt szenvedő területeken élők is korszerű ismeretekhez jussanak.

Magyarországon például a kis településeken élő fiataloknak a városiakhoz képest nagyságrendekkel rosszabbak az esélyei a hagyományos felsőoktatásban való részvételre a magas utazási és megélhetési költségek miatt, ugyanakkor a piacosodó távközlésnek köszönhetően a kommunikációs lehetőségeik már közel azonosak, így az Internet-alapú oktatás számukra kulcsfontosságú lehet.

Az információ- és kommunikációtechnológiák egy eddig ismeretlen utat nyitottak az oktatásban.

A személyi számítógép a '80-as években került be az oktatástechnikai kísérletek eszköztárába, a távoktatásban azonban a nagy kapacitású, olcsón sokszorosítható hordozóeszköz, a CD-ROM megjelenéséig csak korlátozottan volt használható. A számítógép elsősorban az interaktivitás lehetőségét jelentette, vagyis azt, ami a távoktatásból eddig a leginkább hiányzott. Amíg a távtanuló és az oktató számítógépét nem lehetett összekapcsolni, ez csak előre programozott interaktivitás lehetett. Megnyílt végre az út azon képzések előtt, amelyekben az oktatók és hallgatók személyes találkozásainak száma minimalizálódik. A számítógépes hálózatok terjedése új alapokra helyezheti az oktatást, és benne a távoktatást.

Az internetes eszközök technikai fejlődése 1996 körül érte el azt a szintet, amikor már valóban lehetővé vált az oktatási folyamat minden kommunikációs és interaktív mozzanatának megvalósítása a hálózaton keresztül. Tény, hogy az

internetezésre fordított idő növekedésével csökken a televíziózásra fordított idő. De míg a televíziózás passzív, az internetezés aktív-interaktív időtöltés.

Ahhoz, hogy egy évszázadok óta lényegében változatlanul működő egyetem az Internetre költözhessen, a hagyományos távoktatásban használt oktatási modell nem megfelelő. A cél az, hogy a távtanuló számára közel ugyanazt az élményt nyújtsa a kurzuson való részvétel, mint a tanteremben ülőknek. A multimédia alapú interaktív távtanulás során a fizikailag egymástól távol lévő diákok számára virtuális tantermet kell kialakítani a hálózat segítségével.

Miközben a távoktatás és egyetemi oktatás összemosódik, megjelenik egy újfajta oktatási szerveződés, mely kizárólag a virtuális közegben létezik, vagyis nem tartozik hozzá fizikailag létező, hagyományos oktatási tevékenységet folytató intézmény. Magyarországon a UNIWORLD virtuális Egyetem tesz kísérletet ilyen felsőoktatási szerveződés kialakítására.

Távtanulás

Manapság a távselekvések korát éljük. A modern telekommunikációs infrastruktúra segítségével egyre több lehetőségünk van arra, hogy napi teendőinket a világhálón keresztül intézzük. Lassacskán már-már ott tartunk, hogy távügyintézésel bonyolítjuk le dolgainkat, távtanulással szerzünk diplomát, foglalkozásunkat pedig távmunka formájában üzzük. Éppen ezért a kormány modernizációs programjában igen előkelő helyet kapott mind a távmunka, mind pedig a távtanulás. A vidék modernizációs programjában fontos szerephez jutottak a teleházak, amelyek az egészen kis települések lakóinak is lehetővé teszik, hogy a távmunkában és a távtanulásban egyaránt részt vehessenek.

Elsőként nézzük meg, hogyan határozta meg a Tihanyi Távoktatási Konferencia 1974-ben a távoktatás fogalmát: *„a távirányítás egyik sajátos módja..., amely a munka melletti tanulás körülményei között meghatározott, előírt és pontosan felépített ismeretek, gondolkodási és – korlátozottan – cselekvési műveletek elsajátítására – elsajátításra szerveződik, meghatározott követelmények teljesítése érdekében.”*²

Más megfogalmazásban: *„A távoktatás sajátos módszerekkel, eszközökkel és intézményi szervezettel különül el a régóta jól ismert és bevált hagyományos oktatási formáktól, amelyek „mellett” és „nem helyettük” kíván működni.”*³

Magyarországon számos levelező tagozat vagy annak megfelelő oktatási intézmény működik, de a szó fenti értelmében vett távoktatás még nem terjedt el, bár jelentős fejlődés előtt áll. Ez az a képzési forma, amely a legalkalmasabb a munka melletti, földrajzi helytől független tanulásra, és azokban az esetekben, amikor az anyagiak, családi körülmények vagy időhiány miatt kénytelen a hallgató a képzés „második útját” választani.

„A teleházak szerepe ebben egyrészt az lehet, hogy közvetíti a távtanulási lehetőségeket – képzés, továbbképzés, átképzés – az érdekeltekhez, másrészt kiszolgálja a távoktatók koordinációs és a tanulók ismeretszerzési, feladat megoldási tevékenységét. Az előbbi esetben például szervezi a részvételt, távkonzultációkat, fogadja az oktatási anyagokat, az utóbbiban pedig információkat szerez

---

² Zrinszky 183. p. illetve Felnőttoktatási Kislexikon. Főszerk: Csiby S. Bp. 1987. 243. p.

³ Kovács I. 42. p.

be, segít a dolgozatok technikai kivitelezésében, szükség esetén munkakörülményeket biztosít a számítógéppel támogatott tanuláshoz.”⁴

A teleház egy olyan lehetőség tehát, amelynek segítségével a szó: távoktatás értelmet nyerhet, életre kelhet.

Ma még kevesen ismerik fel ebben a praktikus oktatási formában rejlő hatalmas lehetőséget. A teleházak azonban a megfelelően képzett teleházvezetővel és munkatársakkal sokat segíthetnek a helyzet javulásában.

A tanulás, mint a kompetenciák megszerzésének lehetősége, a telekommunikációs eszközök segítségével szemléletessé, életszerűvé válhat. Nem alaptalan, hogy az új informatikai eszközök kezelésének elsajátítását „második alfabetizációként” emlegetik, és *funkcionális analfabétának* azt, aki nem tud számítógép segítségével kommunikálni. Az elektronizált oktatás egyik legnagyobb problémája a technika elfogadtatása tanárral és diákkal egyaránt.

Új szerepet kap a tanító is: nem „ismeretátadó”, hanem tanulásirányító, segítő, de mindenképp pótolhatatlan. Ugyanígy új szerep vár a tanulóra, a rendszer irányított elemére: maga alakítja ki tanulási szokásait, saját tanulási módszerét, azokat az eljárásokat, amelyek személy szerint neki leginkább megfelelőek és célravezetőek, egyéni időbeosztásának megfelelően.⁵ Mindezek egy új tanulási szituációt is teremtenek. A távoktatás hátrányai jórészt kiküszöbölhetők, és igazán eredményes akkor lesz a tanulási-tanítási folyamat, ha a távoktatás során az otthoni, egyéni tanulást kellő mértékben kombinálják kontakt (jelenléti, együttléti) szakaszokkal. A képzések során lehetőség van a tanuló és tutor közötti kommunikációra, illetve csoportos konzultációkra.

A tanulók célja e képzés esetében nem feltétlenül a második vagy harmadik diploma megszerzése, a megkezdett, de be nem fejezett tanulmányok folytatása, sokkal inkább a továbbképzés, szakirányú képzés. Éppen ezért a képzés legtöbbször be kívánja vonni a hallgató munkahelyi tapasztalatait is az oktatásba.

A számítógép és multimédia-rendszerek ismerője valószínűleg könnyebben boldogul majd a távoktatással. Van néhány korosztály, akik nemcsak, hogy nem idegenkednek az ún. médiatizált oktatástól, hanem esetleg szívesen is vennék igénybe ezt a képzési formát felnőttkorban, nyugdíjasként, kismamaként, munkanélküliként vagy épp munka melletti tanulásnál. Ők már lehet, hogy holnap át-képzésre szorulnak... távoktatás keretében. Lehet, hisz Magyarországon az ezredfordulót követően a szakmaváltás gyakorisága feltételezhetően az eddigi átlagosan 1,5-2-ről az OECD által előre jelzett 6-ra emelkedik. E folyamat eredményeként a közeli években a 4 millió munkavállaló 15 százalékát kell évente átképezni, illetve biztosítani számukra az önálló, kötetlen tanulás-képzés lehetőségét. A felgyorsult társadalmi-műszaki változások, a továbbképzés súlya a képzési rendszeren belül: a „ma” alapvető jellemzői.

Baranya megyében sajnos nem találtam olyan teleházat, ahol valóban működne a távoktatás, viszont nagy esélye van annak, hogy a régió teleházaiban több helyen találkozhatunk majd ezzel a képzési formával. A Magyar Teleház Szövetség 2000. november 16-án Magyarhertelenden megtartott összejövetelén jelen volt a *pécsi Gandhi Gimnázium* két képviselője is, akik egy készülő projekt-

---

⁴ Gáspár M. – Takács M. 40. p.

⁵ Kovács I. 115. p.

jükhöz a teleházak segítségét kérték. 36 érettségizett roma fiatal számára két éves *oktatási szociális asszisztens képzést* szeretnének lebonyolítani, távoktatás formájában. Elképzelésük szerint az óvodákba, iskolákba, szociális ellátó helyekre, teleházakba bekerülő oktatási szociális asszisztensek tanácsaikkal, helyismeretükkel, kulturális és nyelvi jártasságukkal biztosítani tudják az intézmények és a roma családok közti kommunikáció fenntartását. Az alapfokú oktatásnak szüksége van olyan képzettségű szakemberekre, akik segítik a pedagógusok munkáját e tekintetben.

Az intézmény a teleházak szerepét az igényfelmérésen és a megfelelő személyek kiválasztásán túl elsődlegesen abban látja, hogy a 3 hónapos előkészítő kurzus során, amelynek célja a számítástechnikai ismeretek elsajátítása, számítógépes hozzáférést biztosítsanak a hallgatók számára, természetesen juttatás ellenében, másrészt az 5-6 hónapos gyakorlat ideje alatt a teleházak „ingyen munkaerőként” igénybe vehetik a tanulók segítségét.

A Tagozat megszavazta a Gandhi Gimnázium pályázatának támogatását, tehát, ha a pályázatuk nyer, az oktatási szociális asszisztensek a régió teleházaiban fogják elsajátítani a szakmájukhoz szükséges ismereteket. Kérdés, hogy vajon a roma fiatalok tanulási szokásaikból, szociokulturális helyzetükből adódóan mennyire lesznek képesek távoktatás formájában tanulni? Nem lenne-e jobb számukra egy intenzívebb, rendszeres, hagyományos nappali képzés?

Virtuális egyetemek

A UNIWORLD Teleház Nyelviskola kísérleti jelleggel angol nyelvtanfolyamokat hirdetett azok számára, akik úgy érzik, hogy rendszeres tanári felügyelet mellett önállóan is képesek tanulni számítógép segítségével. Ez a nyelviskola elsősorban a teleházak felhasználóit szolgálja, de jelentkezhettek azok is, akiknek környezetében ugyan nincs teleház, de (pl. iskolákon, főiskolákon, művelődési központokon keresztül) rendelkeznek a tanfolyamokhoz szükséges Internet-kapcsolattal és tananyaggal. Ez a nyelviskola ideális azok számára, akik szeretnének angolul tanulni, de nincs idejük vagy lehetőségük hagyományos szervezett tanfolyamon részt venni. A nyelvtanfolyamok révén a hallgatók felkészülhetnek a UNIWORLD angol nyelvű egyetemi kurzusainak elvégzésére is.

A programról konkrétan az alsómocsoládi teleház egyik munkatársával beszélgettem, aki maga is részt vett az oktatásban.

„Multimédiás CD-ROM-ról sajátíthattuk el a tananyagot, elsősorban egyéni tanulással, de szigorú tanári ellenőrzés mellett. Rendszeres számítógépes kapcsolatot tartottunk a tanárral, aki irányítónk, ellenőrzőnk és segítőnk volt az Interneten keresztül. Ezáltal nemcsak az angol nyelvet sajátíthattuk el, hanem egy újfajta tanulási stílust is. A tananyagot tartalmazó multimédia CD-ROM-okat a teleház biztosította számunkra

A tanfolyamon való részvétel feltétele volt egyrészt a minimális számítógépes és Internet-felhasználói ismeret, elsősorban az e-mail használat, másrészt az, hogy a hallgató rendszeresen hozzáférhessen multimédiás, Internet kapcsolattal rendelkező számítógéphez és rendelkezék önálló e-mail címmel.

A tanulásra fordított időt mi magunk határozhattuk meg. Állandó Internet-kapcsolatban álltunk a tanárral, e-mailben számoltunk be arról, hogy meddig

jutottunk a kijelölt feladatokkal, e-mailben adtuk le a házi feladatot, és így kaptunk visszajelzést a tanártól, hogy előző feladatokat jól oldottuk-e meg, illetve segítséget abban, hogy hogyan haladjunk tovább az anyagban. Ha a tanár úgy ítélte meg, hogy további gyakorlásra van szükség, plusz feladatokat adott, és természetesen minden egyéb, a tananyaggal kapcsolatos kérdéseinkre válaszolt e-mailben.”

A nyelvtanfolyamot 6-7 fő végezte el sikeresen. Ez egyben a nyelviskola módszertani kísérlete is volt a további munkához.

Sokan azt gondoljuk, hogy a távoktatás és a virtuális egyetem ellenkező végletek, holott a gyakorlatban inkább összemosódnak. A magyar és külföldi egyetemekkel együttműködést kialakító UNIWORLD hosszabb távon saját szakokat szeretne indítani. Egyáltalán nem elképzelhetetlen, hogy például egy szalatkai fiatal úgy szerez diplomát a University of California-n, hogy közben el sem hagyja Baranyát. Egy e-mail intejában Nyíri Kristóf, a téma nagy szakértője arra a kérdésre, hogy vajon elképzelhetőnek tartja-e, hogy nemcsak a posztgraduális képzések egy része, hanem az egyetemi alapképzés is a virtuális egyetemeken zajlik majd a jövőben, így válaszolt:

„Nemcsak elképzelhetőnek, de bizonyosnak is. Gondoljon a kemény tényekre. Először: nemcsak az USA-ban, de immár nálunk is félreismerhetetlen tendencia, hogy a középiskolát elvégző fiatalok, növekvő számban, előbb találnak maguknak állást – vagy akár: alapítanak céget! – s csak idővel tanulnak tovább. Vagyis a munka melletti tanulás uralkodó irányzattá válik – beleértve az első diplomához vezető tanulmányokat is. Másodszor: az új nemzedékek – nálunk is – egyre inkább az Internettel nőnek fel. Az a fiatal, aki gyerekkorától fogva megszokta, hogy önállóan, a számítógép-hálózaton át tájékozódjon, aligha fog tizennyolc éves korában visszamenni a középkorba, beülni egy dohos tanterembe, és az ősz professzortól meghallgatni azt, amit a világhálón akárhonnan, akármikor lehívhat... A szokásos ellenvetés ilyenkor: de mi lesz az eleven tanár-diák kapcsolattal? Nos: létrejönnek majd eleven *munkahelyi*, kollegiális, mester-tanítvány kapcsolatok. Húsz évet adok a teljes fordulatnak.

Tíz éven belül Magyarországon az Internet ugyanolyan elterjedt lesz, mint ma a televízió. Vagyis nemcsak a tehetősek férnek majd hozzá. Tíz éven belül a nyolcévesek mindannyian Internetezni fognak. Így azután húsz éven belül nem lesz tizennyolcéves, aki ne a hálózaton át igyekezne magát továbbképezni. A mi dolgunk az, hogy akkorra találjanak is majd maguknak – magyar nyelven is! – megfelelően színvonalas tanulási környezeteket. Az egyetemeknek alighanem nagyon radikálisan át kell gondolniuk jövőbeli feladataikat.”⁶

Összegzés

Egy olyan gazdaság- és társadalomirányítás felé haladunk, ahol csak az tud élni a lehetőségekkel, aki birtokolja a modern technika támasztotta műszaki és információs ismereteket és eszközöket.

Az információs társadalom kérdése egyre inkább az országos figyelem középpontjába került, szinte minden stratégiai dokumentumban megtaláljuk már a

---

⁶ Herczeg Béla: Útban a virtuális egyetem felé (E-mai interjú Nyíri Kristóffal)

teleházakat. A Széchenyi Terv 3.2. pontja például Magyarországot, mint leendő „teleház-nagyhatalmat” említi a teleház mozgalom kiteljesedése révén. A teleház program ennek révén egyik kitörési pontként, kiemelt fejlesztési területként értelmezhető.

A magyarországi teleházak társadalom- és közösségszervező szerepet töltenek be, és a mozgalom tagjai is a fonó, majd a kultúrház utódjának tekintik őket: olyan helynek, ahol a falubeliek összegyűlnek, ahol a helyi kulturális élet zajlik.

Az információs társadalom talán legfontosabb alapsejtjeit teremtette meg ez a mozgalom.

Irodalom

- Gáspár Mátyás – Takács Mária: Építsünk teleházat! Kisfalvak kapcsolata a jövővel. Erdei Iskola, Magyar Teleház Szövetség, Csákbéreny, 1997.
- „Telekunyhók” a vidék fejlesztéséért: Hogyan építsünk tájékoztató állomást? Szakirodalmi Szemle (Felszerk.: Kovács Emőke, szerk.: Kovács Katalin) OSZK-KMK Bp. 1992.
- Kovács Ilma: Új út az oktatásban? A távoktatás Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Felsőoktatási Koordinációs Iroda Bp. 1996.
- Dr. Zrinszky László: A felnőttképzés tudománya. Bevezetés az andragógiába OKKER Oktatási Iroda Bp. 1995.
- Gáspár László: Bevezetés az emberi erőforrások elméletébe JPTE Pécs 1995.
- ÁTJÁRÓ Nemzeti Teleház Stratégia és Program 2000-2006 Összefoglaló áttekintés, 2000. szeptember, Teleház Kht.
- Heribert Hinzen – Koltai Dénes (szerk.): A felnőttoktatás jövője – a jövő felnőttoktatása JPTE FEEFI – Német Népfőiskolai Szövetség Bp., 1997.
- Tézisek az információs társadalomról Miniszterelnöki Hivatal, 2000. február
- A teleház-kísélet: A háló falun HVG 1998. május 15. 107. p.
- Nyíri Kristóf: Információs társadalom és nemzeti kultúra
- Teleházak és távmunka Magyarországon, Teleház Kht., 1999. október
- Herczeg Béla: Útban a virtuális egyetem felé (E-mai interjú Nyíri Kristóffal) Univerzoom, 2000. január 10.
- Turi László: Virtuális oktatás – valóságos trendek
- Bemutkozik az UNIWORLD: Világ egyetemei egyesüljetek! Pécsi Campus, 1998. február
- A nyitott szakképzés lehetőségei Magyarországon Kiss Péter munkaügyi miniszter által felkért tudományos testület jelentése a nyitott képzés és az információs technológiák szakképzésben való alkalmazásáról, 1997.
- Egyéb Internet-hozzáférések „teleház” címszó, illetve www.telehaz.hu cím alatt*